

[Time:2.5 Hrs]

[Marks:75]

- N.B. 1. All questions are compulsory**
2. Figures to the right indicates full marks
3. Give case-laws/reasons wherever necessary

Q1 Answer the following in One / Two sentences (Any Six) (12)

- Define Strike under the Industrial Relations Code 2020.
- What is Closure under the Industrial Relations Code 2020.
- To whom the draft Standing Order has to be forwarded under the Industrial Relations Code 2020.
- What is Industrial Dispute under the Industrial Relations Code 2020.
- Two duties of the Industrial Tribunal under the Industrial Relations Code 2020
- Who is a certifying officer under the Industrial Relations Code 2020
- What are the immunities enjoyed by the registered Trade Unions?
- Who fixes the minimum wage rate?

Q2. Write short notes (Any Two) (12)

- Industrial Tribunal under the Industrial Relations Code 2020
- Immunities in trade disputes- Criminal & Civil
- Preparation of draft standing orders by employer and procedure for certification.
- Wages under the Wages Code 2020

Q3. Answer any TWO of the following (12)

A. A Conciliation officer attempted to resolve a wage dispute but the employer refused to attend meetings.

- What are the statutory duties of the Conciliation Officer?
- What is the legal effect of failure of conciliation?

B. Mr. Roghen has employed 600 workers in his industry.

- Do the provisions of standing order apply to him?
- If yes, state the procedure regarding the preparation of draft standing orders by Mr. Roghen.

C. Lal Mohan is an employee of AZ industry. Lal Mohan was convicted for sexual harassment by the court.

- Is he eligible for receiving bonus?
- Explain the reason in detail.

D. Mr. T declared a lock out in the industry. The workers of the industrial establishment protested the lock out as an illegal lock out.

- Which authority under the Industrial Relations Code 2020 has the power to deal with such kind of industrial dispute?
- Discuss the composition of such authority under the Industrial Relations Code 2020.

Q4. Attempt any Three of the following

(39)

- a) Analyse the concept of 'Industry' with the help of case laws
- b) International Labour Organisation (ILO)- It's influence in bringing changes in national legislations
- c) Explain the different mechanisms of dispute resolution under the Industrial Relations Code 2020
- d) State the components of minimum rate of wages. How the fixation of minimum rate of wages are done?
- e) Discuss in detail the provisions relating to payment of bonus under the Wages Code 2019

[वेळ: २.५ तास]

[गुण: ७५]

- टीप. १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत
 २. उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात
 ३. आवश्यकतेनुसार केस-लॉ/कारण द्या.

प्र.१. खालील प्रश्नांची एक-दोन वाक्यांत उत्तरे द्या (कोणतेही सहा)

(१२)

- औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० नुसार 'संप' ची व्याख्या सांगा.
- औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० नुसार 'बंदी' म्हणजे काय?
- औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० अंतर्गत तयार करण्यात आलेले 'स्थायी आदेशांचे मसुदे' कोणाकडे पाठवावे लागतात?
- औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० नुसार 'औद्योगिक वाद' म्हणजे काय?
- औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० अंतर्गत औद्योगिक न्यायाधिकरणाच्या दोन कर्तव्ये नमूद करा.
- औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० नुसार 'प्रमाणन अधिकारी' कोण असतो?
- नोंदणीकृत कामगार संघटनांना कोणकोणत्या उन्मुक्ती मिळतात?
- किमान वेतन दर कोण ठरविते?

प्र.२. संक्षिप्त टीपा लिहा (कोणत्याही दोन)

(१२)

- औद्योगिक संबंध संहिता, २०२० अंतर्गत औद्योगिक न्यायाधिकरण
- कामगार वादातील उन्मुक्ती — फौजदारी व दिवाणी
- नियोक्त्याद्वारे स्थायी आदेशाचा मसुदा तयार करणे आणि त्याच्या प्रमाणीकरणाची प्रक्रिया
- वेतन संहिता, २०२० अंतर्गत वेतन

प्र.३. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा

(१२)

A. एका समेट अधिकाऱ्याने वेतन विवाद सोडवण्याचा प्रयत्न केला परंतु नियोक्त्याने बैठकांना उपस्थित राहण्यास नकार दिला.

- समेट अधिकाऱ्याची वैधानिक कर्तव्ये काय आहेत?
- समेट अयशस्वी झाल्यास कायदेशीर परिणाम काय आहे?

B. श्री. रोधेन यांनी त्यांच्या उद्योगात ६०० कामगारांना रोजगार दिला आहे.

- स्थायी आदेशांचे प्रावधान त्यांच्यावर लागू होते का?
- होय असल्यास, श्री. रोधेननी तयार करावयाच्या प्रारूप स्थायी आदेशाच्या प्रक्रियेचे स्पष्टीकरण द्या.

C. लाल मोहन हे AZ उद्योगातील कर्मचारी आहेत. न्यायालयाने लैंगिक छळाबद्दल (Sexual Harassment) त्यांना दोषी ठरविले आहे.

- i) अशा परिस्थितीत त्यांना बोनस मिळण्याचा अधिकार आहे का?
- ii) योग्य स्पष्टीकरण द्या.

D. श्री. T यांनी उद्योगात 'टाळेबंदी' (Lock-out) घोषित केली. उद्योगातील कामगारांनी ती बेकायदेशीर टाळेबंदी असल्याचे सांगून तिचा विरोध केला.

- i) औद्योगिक संबंध संहिता, 2020 अंतर्गत अशा प्रकारच्या औद्योगिक वादावर कोणते प्राधिकरण निर्णय घेऊ शकते?
- ii) त्या प्राधिकरणाची रचना औद्योगिक संबंध संहिता, 2020 नुसार स्पष्ट करा.

प्र.४. खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा

(३९)

- a) 'उद्योग' (Industry) या संकल्पनेचे विश्लेषण — निवडक न्यायनिर्णयांच्या मदतीने
- b) आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना (ILO) — राष्ट्रीय कायद्यात झालेल्या सुधारणांवरील तिचा प्रभाव
- c) औद्योगिक संबंध संहिता, 2020 अंतर्गत वाद निराकरणाच्या विविध यंत्रणांचे स्पष्टीकरण
- d) किमान वेतन दराचे घटक सांगा. किमान वेतन दर निश्चित करण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- e) वेतन संहिता, 2019 अंतर्गत बोनस देयकासंबंधीच्या तरतुदींचे सविस्तर स्पष्टीकरण करा.
